

Valgt blev: *Dupont, Mohr Dam, Ditlevsen, Egon Jensen, Lund Jensen, Tastesen, Teichert, Rosing, Holger Hansen, Damsgaard, Enggaard, From, Knud Thomsen, Ninn-Hansen, Hindkjær Pedersen, Kirkegaard og Vivike.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om husholdningsskoler og husholdningsseminarier m. m.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 15) findes i tidenden sp. 770).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Danmarks erhvervsfond.

(Lovforslaget (nr. 32) findes i tillæg A. sp. 449, fremsættelsen i tidenden sp. 876).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Helge Nielsen: Loven om Danmarks erhvervsfond har nu virket siden 1960. Folketinget har flere gange i den forløbne periode haft denne lov til revision. Det har hver gang drejet sig om forhøjelser af beløbsrammen fra de oprindelige 1,5 milliarder kroner over 2 og 2,5 til nu ved denne revision 3 milliarder kroner. Dette stigende behov er i sig selv et bevis for, at loven har virket

efter sin hensigt, og et bevis på, at der har været stærkt brug for denne lov, og det er vel samtidig et udtryk for den gode stigningstakt, der har været i dansk eksport.

I de godt 4 år, loven har været i kraft, har der stort set været udtrykt tilfredshed og glæde over dens virke og over lovens indhold. Det er, som om vi, hver gang vi har denne lov til revision, skal stå midt i store vanskeligheder for vor udenrigshandel. Da vi reviderede loven i 1963, havde vi første behandling dagen efter, at forhandlingerne om udvidelse af fællesmarkedet brød sammen. I dag står vi med vanskelighederne, efter at briterne har hævet deres todsatser med 15 pct. Disse begivenheder ligesom understreger vigtigheden af den eksportstøtte, vi gennem denne lov er i stand til at tilbyde vore eksporterhverv, og jeg tror også, det vil være medvirkende til, at lovforslaget her vil få en hurtig og let gang igennem tinget. Vi kan fra mit partis side tilsige vor støtte hertil.

Da loven blev til i 1960, var det bestemt, at den senest i dette folketingsår skulle tages op til revision. Den højtærede handelsminister har både i bemærkningerne og i den skriftlige fremsættelse ledsaget det foreliggende forslag med et fyldigt og godt materiale. Det fremgår af disse bemærkninger, at alle de ændringer, der er foreslået, er lettelser og forbedringer for eksporterhvervene. Samtidig bemærkes det, at alle ændringerne er tiltrådt og anbefalet af eksportkreditrådet, og jeg skal derfor ikke her ved første behandling gå ind på enkeltheder vedrørende disse ændringer, men kun rejse et par principielle spørgsmål.

Jeg vil gerne først spørge den højtærede handelsminister, om det er hans opfattelse, at denne lov sammen med de øvrige love med samme sigte stiller dansk industrieksport på lige fod med vore konkurrenter på verdensmarkedet med hensyn til kapitalmængde og ikke mindst kredittens længde. Jeg tænker her især på skibsværftsindustrien og på de meget store anlægsarbejder, vore ingeniørfirmaer er ude i, og der kunne være andre områder, hvor det kunne være rimeligt at se på kredittens længde. Her er det vel et spørgsmål, om 5 års løbetid er tilstrækkeligt.

Jeg er vidende om, at vi er medlem af Bernerunionen og som sådan skal bestræbe

[Helge Nielsen.]

os for at undgå et uhæmmet kreditkapløb landene imellem, men jeg vil gerne vide, hvor mange lande der er medlem af Bernerunionen, og om de øvrige lande er lige så lovlydige som Danmark med hensyn til kredittens længde.

Jeg har i dagspressen set, at der har været kritiske røster vedrørende eksportforsikringen senest i referater af fabrikant Svend Bergsøes tale den 25. november i Dansk Ingeniørforening. Her fremholdt fabrikant Svend Bergsøe det engelske system på bekostning af det danske, ligesom der ifølge samme referat blev nævnt, at det kunne ikke være rimeligt, at dansk industri skulle gå til Sverige eller til andre lande for at eksportforsikre. Jeg vil gerne spørge: gør Danmark dette, og i bekræftende fald hvorfor? Er vi i Danmark for forsigtige med hensyn til, hvad vi forsikrer, eller er de danske præmier for dyre?

Ligeledes nævnes der i lovforslagets § 4, stk. 2, at der også kan gives garanti med hensyn til eksport af varer af udenlandsk oprindelse, når det skønnes, at denne eksport ikke vil påføre varer af dansk oprindelse konkurrence. Denne bestemmelse var også med i loven af 1960, og jeg vil gerne spørge den højtærede handelsminister, om han kan oplyse noget om, i hvor stor udstrækning denne bestemmelse har været anvendt, og eventuelt hvor mange penge der er bundet i garantier heroverfor. Er det beløb af betydning, kan man måske sætte et spørgsmålstejn ved denne form for garanti, især hvis det går ud over garantier til varer af dansk oprindelse?

Jeg er helt klar over, at jeg her har stillet spørgsmål, som jeg ikke kan forvente at den højtærede handelsminister vil være i stand til at svare på på stående fod, men vi kan jo vende tilbage til disse problemer i et forventet udvalgsarbejde.

Som tidligere sagt kan jeg på mit partis vegne tilsige dette lovforslag vor fulde støtte. Det er mit partis opfattelse, at vi fra folketingets side må bestræbe os på at støtte dansk eksport mest muligt og stærkest muligt. Uden en stor og voksende eksport vil det ikke være muligt at få en stigende levestandard, få en forbedret realløn. Mit parti er levende interesseret i begge

dele og er parat til at medvirke, hvor vi kan fremme en sådan udvikling.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Den højtærede handelsminister er jo en dynamisk natur, som ønsker, der skal ske noget, hvor han er med. Det bekræftes også af, at han allerede i den korte tid, der er forløbet af indeværende samling, har fremsat en hel håndfuld betydningsfulde lovforslag. Jeg vil da gerne give udtryk for anerkendelse af ministerens fremgangsmåde, der giver os en rimelig tid til behandling af de fremsatte lovforslag. Forhåbentlig vil ministerens eksempel i dette stykke smitte af på andre medlemmer af den høje regering.

Det foreliggende forslag til lov om Danmarks erhvervsfond bør fremhæves for klarhed og overskuelighed. Endvidere vil jeg påskønne, at ministeren ved udarbejdelsen af lovforslaget har taget så vidtgående hensyn til de forslag, der har været fremme i eksportkreditrådet, hvor man har drøftet alle problemerne med henblik på en ajourføring af denne lovgivning. Man bør ikke være karrig med anerkendelse, når der i lovforslag virkelig tages hensyn til det praktiske livs ønsker.

Om selve lovforslaget kan jeg sige, at venstre vil se med velvilje på det, men vi har nogle synspunkter, som vi håber den højtærede handelsminister kan imødekomme under udvalgsforhandlingerne.

Må jeg nævne, at efter eget ønske opgiver de to lønmodtagerorganisationer deres repræsentation i eksportkreditrådet. Jeg synes, at man i den forbindelse bør skabe mulighed for, at Provinshandelskammeret får en selvstændig repræsentation i eksportkreditrådet. I øjeblikket er det sådan, at Provinshandelskammeret sammen med Grosserer-Societetets Komité har 1 medlem. Jeg synes, det må være naturligt, at disse to hovedorganisationer for handelen har hver sit medlem af eksportkreditrådet på linje med andre erhvervs hovedorganisationer og ikke mindst på den baggrund, at der jo foregår en vældig eksportekspansion ude i provinsens erhvervsliv. Jeg håber, ministeren vil være velvilligt indstillet over for denne tanke.

Dernæst vil jeg henstille, at vi i udvalget overvejer, om der skulle være mulighed for

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

yderligere nedsættelse af præmiebetalingen; der er hvert år et pænt overskud, som efterhånden løber op i næsten 40 mill. kr. Det er jo ikke meningen, at ordningen skal virke som et dræn ind i erhvervslivet, så det kunne godt være, der var mulighed for at lempe omkostningerne noget.

Vi kan måske også i udvalget drøfte lidt, om administrationen af ordningen er billig nok. Jeg har hørt røster om, at den er temmelig dyr at administrere. Derudover må jeg dog sige, at vi kun hører anerkendende ord om den måde, ordningen bliver administreret på.

Der er andre enkeltheder, som vi gerne vil se på i udvalget, bl. a. den udvidelse, der går ud på, at også statsinstitutioner, der eksporterer, kan komme med ind under ordningen.

Der er som sagt en hel del, vi vil se på med velvilje; dette gælder også det egentlige hovedformål, nemlig at udvide garantien fra 2½ til 3 milliarder kr.

Men der er ét forslag i handelsministerens lovforslag, som vi ikke kan gå med til. Det er ministerens forslag om, at finansudvalget skal have bemyndigelse til at udvide rammen for denne garantisum. Det er, kan vi næsten sige, et principielt synspunkt. Vi må holde for, at på et så vigtigt område som dette må det så absolut være folketinget, der skal træffe afgørelserne, når ændringer skal ske. Jeg ved godt, at ministeren måske vil komme og sige: ja men hvis vi nu har garanteret for så meget af beløbet, så der kun er få millioner kroner tilbage, og vi så pludselig står i en situation, hvor der er behov for, skal vi sige en garanti på 100 mill. kr., og folketinget ikke er inde, hvad så? Da må vi bare svare, at så må man administrere med så meget sufficiens, at man ikke kommer i den situation. Vi kan ikke have folketinget sat ud af kraft på så vigtige områder.

Som helhed tiltræder vi imidlertid lovforslaget; vi tilsiger en velvillig behandling og håber, at den højtærede minister vil være lige så venlig over for de synspunkter, som jeg her har givet udtryk for.

Knud Thomsen: Den revision af loven om Danmarks erhvervsfond, der her foreligger, synes mig at være gennemført med

heldig hånd. De ændringer og den udvidelse af forsikringsmulighederne, der foreslås, er baseret på erfaringer, der er indhøstet i de forløbne 4 år. Andre erfaringer vil jo givetvis blive indhøstet, og jeg bemærker mig i den henseende, at der nu ikke længere i det foreliggende lovforslag er nogen bestemmelse om, at loven skal optages til revision på et senere tidspunkt. Det ser jeg for så vidt med sympati på, fordi det her drejer sig om en lovgivning, hvis fundament ikke må ændres for tit af hensyn til erhvervslivet, der må vide, på hvilken basis det skal arbejde.

Jeg synes, det er rimeligt, at der sker den ændring, at adgangen til forsikring mod tab i forbindelse med reklamefremstød er foreslået udtaget af loven. Emnet passer langt bedre ind i lovbestemmelserne om tilskud til eksportfremmende foranstaltninger af kollektiv karakter.

Af den højtærede ministers fremsættelse fremgår det, at alle de forslag om ændringer, der er modtaget fra erhvervsside, har kunnet imødekommes i det foreliggende lovforslag, bortset fra et forslag om at yde garantier for kursrisici. Jeg tror, det er heldigt, at man ikke har medtaget en sådan forsikringsmulighed, selv om der vistnok har været tale om ganske særlige tilfælde. Hvis man havde gjort det, ville det jo faktisk betyde, at eksportkreditrådet gennem sin præmiepolitik måtte indlade sig på vurderinger — og stundom på lang sigt — af forholdet mellem danske kroner og andre landes valuta, og det ville muligvis ikke være så heldigt.

En kursrisiko foreligger der jo meget ofte ved eksportforretninger. Den kan forebygges ved, at man sælger i danske kroner, eller ved, at man aftaler en fast kurs mellem køber og sælger og deres respektive valutaer. Men det bliver jo usægtelig vanskeligt, hvis det drejer sig om forretninger over en meget lang kredittid.

Jeg vil gerne ved denne lejlighed nævne, at man i mere frie tider også havde det forhold her i landet, at man kunne sikre sig imod kursrisiko ved køb og salg af fremmed valuta på sigt. Hvis f. eks. en dansk eksportør havde solgt et større vareparti i fremmed valuta og betalingen ventedes hjem f. eks. om 3 måneder og han ønskede at sikre sig, at han fik den kurs

[Knud Thomsen.]

hjem, han havde brugt til kalkulationen på salgsdagen, kunne han i disse tidligere tider sælge den pågældende valutamængde til en bank til salgsdagens kurs og levere den f. eks. efter 3 måneders forløb. Jeg synes, der er noget sundt i dette princip, det bruges i forfærdelig mange europæiske lande og tit er en lettelse for eksportørerne, navnlig hvor fortjenstmargenen er overordentlig ringe, og hvor man derfor ønsker at sikre sig imod et senere kurstab.

Jeg må medgive, at jeg ikke ved, om såkaldt terminshandel med valuta er tilladt i Danmark i dag; det hører jo antagelig med sikkerhed hjemme under nationalbankens beføjelser, og man kan derfor sige, at en diskussion næppe hører hjemme under dette lovforslags behandling.

Det foreslås nu at sætte rammen for eksportkreditrådets garantigivning op til 3 milliarder kroner. Hermed er jeg ganske indforstået. Jeg vil dog ligesom det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) sætte et spørgsmålstegn ved, om det er heldigt, at beløbsrammen fremtidigt også skal kunne hæves alene ved finansudvalgets tilslutning. Det er store beløb, det drejer sig om, og jeg synes, at nu, hvor der ikke er nogen bestemmelse i loven om, at den skal optages til revision, kunne man ved disse enkelte lejligheder, hvor beløbsrammen skal hæves — og det vil jo sikkert og for så vidt forhåbentlig ske med visse mellemrum — benytte disse lejligheder til, at denne lovgivning, som er så vigtig for erhvervslivet, samtidig blev genstand for folketingets opmærksomhed for en kort stund.

På den anden side må de store beløb, som det her drejer sig om, og som jo lyser meget i øjnene, tages med et lille korn salt. Når eksportkreditrådet skal gøre sine samlede risici op, må man lægge den ene form for risiko oven på den anden, og derved kommer man til den beløbsramme, der er tale om, på 2,2 milliarder kroner, men man må klargøre sig, at der dér er store overlappinger; en hel del af de ydede garantier er transfereringsrisiko, som samtidig optager solvens- eller oparbejdningsgarantier og kautioner. Så vidt jeg har kunnet skønne mig til ud fra visse talmaterialer, er den samlede risiko, når man tager hensyn til denne

overlappning, ikke på mere end 1,5 milliarder kroner. Det er også en stor sum penge.

Men man kan også kaste et blik på, hvor stor den reelle risiko er. Den kan jo true på to måder, stort set, enten ved at der — ud over det, der naturligvis kan ske med enkelte debitorer — kan komme en revolution i et land, som på denne måde — som regel kun midlertidigt — standser sine overførsler til Danmark. Det drejer sig her om beløb, der stort set ligger inden for selve garantikapitalens ramme, altså for øjeblikket de 236 millioner, der er tale om. Endvidere kan vi få en omspændende krig, hvor Danmarks pengemæssige forbindelse med et stort antal udlande afbrydes for en kortere eller en længere tid, og der er hertil at sige, at sker det, måtte vel formodentlig staten på en eller anden måde gå ind i billedet og garantere de danske kreditorer, for at ikke hele kreditvæsenet skulle bryde sammen her i Danmark. Man må i den henseende erindre sig, at der jo her meget sjældent er tale om egentlige tab, og navnlig i forbindelse med politiske risici har der mig bekendt ikke været noget tab hverken under denne lov eller under tidligere forhold. Man skal vistnok helt tilbage til den russiske revolutions tid for at konstatere alvorlige tab.

Med hensyn til eksportkreditrådets virksomhed fremgår det af fremsættelsen, at man nu har forbedret dækningen af risici i transfereringsgarantier, således at der som regel dækkes 90 pct. af denne garanti. Jeg finder dette helt rimeligt og vil endog sige, at man måske skulle overveje at kunne gå op til 100 pct. Måske er dog en vis selvrisiko ikke helt urimelig. Eksportkreditrådets virksomhed foregår jo på den måde, at det over for de enkelte forhold kan sætte sine præmier op og ned, og samtidig kan det sætte garantirammen op og ned, helt ned til 50-60 pct. og op til 90 pct. Jeg tror, at dette er rimeligt over for de enkelte forretninger ved eksportkreditrådets vurdering af dem, men den praksis, der har udviklet sig med, at eksportkreditrådet, også hvor det drejer sig om transfereringsrisiko, altså hvor man finder de almindelige forholds udvikling i et enkelt land truende, sætter garantirammen ned, finder jeg uheldig. Jeg finder det rimeligt, om man her arbejdede med en fast høj dækningsramme og så til gengæld satte

[Knuud Thomsen.]

præmien i vejret, når det drejer sig om forsikringen på lande, hvor forholdene skønnes usikre.

Til slut vil jeg kun sige et par ord om den engelske eksportkreditordning, der omtales løseligt i fremsættelsestalen. Erhverv land har vel stort set udviklet den eksportkreditordning, der passer bedst til landets egne forhold. Den engelske eksportkreditordning går mig bekendt stort set ud på, at et firma, der ønsker at deltage i den engelske ordning, skal forsikre sin eksport til alle lande og alle kunder, dog således at der arbejdes med visse regionalområder. I modsætning hertil er den danske ordning fuldstændig selektiv og frivillig. Man kan forsikre mod alle risici og al sin eksport til alle lande, eller man kan pille en enkelt forretning ud. Man kan gøre, hvad man vil, og det forekommer mig, at vi har et klart udtryk for, at denne ordning må passe bedst til forholdene her i landet, når vi af årsberetningen ser, at det kun er ca. 6 pct. af dansk eksport, der er forsikret gennem eksportkreditrådet. Det vil jo omvendt sige, at ca. 94 pct. af landets eksport foregår under en sådan form, at eksportørerne ikke anser det for at være nødvendigt at dække hverken politiske risici eller anden risiko, og forholdet mellem de 6 pct. på den ene side og de 94 pct. på den anden side synes at vise, at der ikke ville være rimelighed i at gennemføre en langt mere global ordning.

Jeg kan, som det vil forstås, til slut på mit partis vegne give tilsagn om en hurtig og særdeles velvillig behandling af lovforslaget.

Kirkegaard: Da mit partis ordfører i denne sag, det ærede medlem hr. A. C. Normann, ikke kunne nå frem til dette møde, skal jeg både på hans og på mit partis vegne gøre den bemærkning, at det radikale venstre er positivt indstillet over for lovforslaget, og at vi derfor agter at støtte det under den videre behandling her i tinget.

Kai Moltke: Ja, jeg skal ligesådan på socialistisk folkepartis vegne tilsige vor støtte til det lovforslag, der foreligger her, men jeg kunne lige lide at komme med et par bemærkninger til et enkelt spørgsmål.

I løbet af 4 år har vi haft en stigning i disse garantier fra 860 mill. kr. til nu

2,2 milliarder kr., og vi får nu en væsentlig forøgelse på $\frac{1}{2}$ milliard kr. af garantisummen og yderligere hertil fuldmagt for finansudvalget til ubetinget at forhøje denne grænse.

Jeg er i og for sig — under de vanskelige forhold, vi har, hvor udvidet kredit kunne komme i betragtning og blive ønskelig — langt fra modstander af en vis elasticitet, men en udvidelse ud over de 3 milliarder kr. uden nogen grænse for finansudvalgets bemyndigelse vil jeg være en lille smule betænkelig ved, og jeg tror, at man bør tage dette spørgsmål op til nøje overvejelse i udvalget. Det er ikke, fordi jeg ønsker stive grænser, men der må være grænser for, hvad et af folketingets udvalg kan gennemføre af lovgivning — her drejer det sig oven i købet om et betydeligt skred i lovgivningen — uden at folketinget spørges til råds. En maksimumsgrænse her vil jeg i alle tilfælde anse for yderst ønskelig.

Det næste spørgsmål, som jeg kunne lide at komme ind på her i disse principielle betragtninger, er det samme, som det ærede medlem hr. Helge Nielsen fremførte. Det ville være ønskeligt, om vi i udvalget — jeg skal ikke før udtale mig kategorisk om dette — fik en nærmere redegørelse for og nærmere undersøgelse af, om de 5 års kredit fuldt ud svarer til de krav, som udviklingen ude omkring stiller til de forskellige industrier. Det er nemlig ikke nogen hemmelighed, at man ved eksportkreditudviklingen i udlandet har en vis tendens til at lade åremålet sætte op, men jeg vil gerne have nogle udførligere oplysninger herom fra den højtærede handelsministers side.

Hvad endelig den risiko angår, som jo altid ligger ved den slags foranstaltninger, selv hvor det ikke behøver at komme til større sociale omvæltninger eller revolutioner, har jeg bemærket mig den højtærede handelsministers erklæringer om, at man i den kommende tid må vente en vis øget risiko, som vil føre til, at det overskud, man hidtil har haft, i alle tilfælde løber risikoen for at svinde; det er et punkt, som jeg kunne lide at få uddybet i udvalget. Jeg er i og for sig en del beroliget ved, at den højtærede handelsminister her tager forbehold over for kravene om en fortsat nedsættelse af risikopræmierne. Det, at man er nået ned til 40 pct. af, hvad man be-

[Kai Moltke.]

gyndte med, er jo i og for sig et godt resultat og et beroligende resultat, men man bør sikkert også på dette punkt tage de foreliggende vanskeligheder og de ændrede konjunkturer med i betragtning.

Med disse bemærkninger skal jeg give socialistisk folkepartis støtte til lovforslaget som helhed. Vi tror, det er et positivt erhvervsfelt og vil gerne medvirke til en hurtig gennemførelse af disse foranstaltninger, når vi har fået lidt bedre oplysninger om de punkter, der kan være tvivl om.

Rimstad: Det var et for den danske eksport særdeles vigtigt skridt, der i 1960 blev taget med loven om Danmarks erhvervsfond. Det vil således næppe være forkert at sige, at en meget stor del af den stigning, vi her i landet har haft i industrieksporten i de sidste 4 år, har været mulig gjort gennem denne lovgivning.

Det vil heraf fremgå, hvor vigtigt det er, at loven om Danmarks erhvervsfond nu ved revisionen får en skikkelse, der dels svarer til de erfaringer, der er høstet siden lovens ikrafttræden, og dels betyder, at vi får det bedst mulige redskab til at åbne nye muligheder for dansk produktions afsætning i udlandet.

Den målsætning, som 1960-loven opstillede for erhvervsfonden, er stadig gældende for fonden efter det nye lovforslag. Det er antagelig rigtigt ikke at ændre noget her, men det bør dog siges, at af de to formål — dels støtte til eksporten, dels fremme af erhvervenes effektivitet og konkurrenceevne — er det heldigvis det første, der er blevet aldeles dominerende. Jeg skal derfor ikke ved denne første behandling, hvor gennemgangen i særlig grad gælder det principielle og det betydningsfulde, ofre flere ord på forslagens § 11, hvori de særlige produktivitsfremmende foranstaltninger omtales. Men jeg vil i særlig grad i det efterfølgende koncentrere opmærksomheden om lovforslagets hovedtema: eksportkreditte og dens administration.

Jeg kan være enig med den højtærede handelsminister i, at eksportkreditte administrationsorgan, eksportkreditrådet, i de 4 år, der er gået siden oprettelsen, har

udført et endog særdeles godt arbejde, som fortjener tak. Man må nemlig erindre, at arbejdet ikke alene har bestået i at ekspedere de løbende sager, men også i høj grad har været præget af nødvendigheden af at skulle finde frem til rimelige ensartede linjer for denne behandling og til afgørelser, der ikke trods meget vekslende ydre betingelser ville forekomme urimelige og diskriminerende. Jeg synes ligesom ministeren, at der er grund til at være tilfreds med det meget store og meget vigtige arbejde, der her er udført.

Når jeg alligevel hører til dem, der har en kritik at rejse med hensyn netop til eksportkreditte, er det, fordi jeg i mit eget arbejde ofte har følt, at selve ordningen kunne blive meget bedre og også ville kunne administreres meget bedre, hvis man tog de principielle synspunkter, ordningen hviler på, op til vurdering.

Jeg har bemærket, at særlig slutningen i den højtærede ministers fremsættelsestale er et forsvar for det nuværende principielle grundlag; men jeg savner i denne vurdering en skelnen mellem to af garantiformerne, transfereringsgarantien og solvensgarantien, som eksportkreditte arbejder med. Det er nemlig min opfattelse — og den deles af mange af de firmaer, for hvilke eksportkreditte er et nødvendigt værktøj — at transfereringsrisikoen, som det eksportrende firma ikke har nogen som helst indflydelse på og slet ikke kan tage højde for, alene og til 100 pct. bør bæres af erhvervsfonden.

Jeg ved, at der mange steder uden for eksportørernes kreds er modstand herimod. Denne modstand kan imidlertid dårligt begrundes, idet eksportkreditordningen jo først og fremmest er kommet til verden for at øge mulighederne for at hjemtage valuta til landet og for at øge mulighederne for at finde frem til det bedst mulige grundlag for beskæftigelsen. For at opnå disse to ting må samfundet naturligvis løbe en risiko, som selvfølgelig bør være den mindst mulige, men som ikke bør formindskes ved, at man vælter så meget af risikoen over på eksportørerne som muligt. Herved opnår man fra statens side kun at bremse ordningens muligheder for at virke efter hensigten. Det eksportrende firma skal jo

[Rimstad.]

selv sørge for at gøre de stillede garantier, om jeg så må sige, likvide, i reglen ved banklån, og det bliver ikke nemmere, når det skal bære en mere eller mindre uoverskuelig risiko.

Dertil kommer endvidere, at eksportkreditordningens hidtidige transfereringstab har været meget små. Den ærede konservative ordfører sagde i denne forbindelse, at de slet ikke havde været til stede, og det vil jeg i og for sig godt gå med til, for jeg har i hvert fald i den tid, jeg har arbejdet med dem, ikke hørt om tab overhovedet. Men disse hidtidige transfereringstab har altså i hvert fald, hvis de overhovedet eksisterer, været meget små, så jeg mener, at det så afgørende ville være i valutaindtjenings- og beskæftigelsesmulighedernes interesse, at det udvalg, som må blive nedsat, prøver at finde frem til en ordning, inden for hvilken transfereringsrisikoen alene bæres af erhvervsfonden.

Helt anderledes stiller det sig, når talen er om solvensgarantien. Her står eksportøren i hvert fald på lige fod med eksportkreditrådet og har ofte bedre forudsætninger end dette for at bedømme risikoen. Det er således kun naturligt, at det forlanges af eksportøren, at han her skal bære sin del. Jeg er imidlertid af den opfattelse, at det fra gang til gang bør være en fast del, 10 pct., 15 pct., eller hvad man nu kan blive enig om, og at det skal være forsikringspræmierne, der varierer fra sag til sag efter risikoens størrelse. Dette vil nemlig betyde bedre muligheder for at få de gode forretninger igennem, altså de forretninger, der giver en høj fortjeneste, en så høj fortjeneste, at den også kan bære en højere præmie, selv når risikoen er noget større. Man må jo, hvis man vil beskæftige sig med disse forhold, gøre sig helt klart, at der her, som overalt hvor der handles og omsættes, er et direkte afhængighedsforhold mellem fortjeneste og risiko.

Jeg er da også meget tilfreds med den

opfattelse, som både eksportkreditrådet har, og som den højtærede minister ifølge fremsættelsestalen giver udtryk for med hensyn til præmiepolitikken og de mere principielle synspunkter, at det ikke er meningen, at Danmarks erhvervsfond skal samle til bunke. Efter min mening har eksportkreditrådet først ført den helt rigtige politik, når rådets dispositioner ved opgørelsen viser, at man har bevæget sig lige på grænsen af det tabgivende. I så fald er opgaven rigtig løst, fordi man derved har hjemtaget den optimale valutamængde og på længere sigt sikret den optimale beskæftigelse.

Jeg er i øvrigt enig i en række af de ændringer, den højtærede minister i denne omgang har indført i lovforslaget. Det drejer sig ikke om de allerstørste landvindinger, men de fleste af dem afrunder den eksisterende ordning på god måde.

Jeg skal dog tilføje, at bestemmelsen om, at der herefter bliver klar hjemmel til at yde forsikring i tilfælde, hvor et dansk firma er underleverandør til et udenlandsk, er af væsentlig betydning for eksporten og derfor må hilses med særlig tilfredshed.

Til slut vil jeg sige, at når den højtærede minister i sin fremsættelsestale nævner, at det er hans indtryk, at der er en udbredt tilfredshed med eksportkreditordningen i danske eksportørkredse, kan jeg ikke ganske dele denne opfattelse. Jeg ved ikke, hvem der har givet den højtærede minister dette indtryk, men det svarer ikke til den viden, jeg har. Jeg er således i besiddelse af en ønskeseddel fra 8 af de største eksportører, hvor de i 30 punkter stiller deres ønsker om ændringer i loven op. Det er kun en beskeden del af disse ønsker, som nærværende lovforslag imødekommer. Jeg mener imidlertid ikke, at det er rigtigt her ved første behandling af ministerens lovforslag at komme så langt ind på enkeltheder, som en drøftelse af denne ønskeseddel ville medføre. Men da mit parti ikke er udvalgsberettiget og derfor er afskåret fra at gennemgås

[Rimstad.]

disse detaljer i udvalget, stiller jeg meget gerne den omtalte liste til disposition for ministeren.

Jeg kan i øvrigt tilføje, at mit parti vil støtte det foreliggende lovforslag.

Mohr Dam: Jeg går ud fra, at det foreliggende forslag til lov om Danmarks erhvervsfond også omfatter Færøerne. I modsat fald henstiller jeg til den højtærede minister og udvalget at drage omsorg for, at dette sker, idet de forhold, som motiverer lovforslagets gennemførelse i Danmark, i ikke mindre grad gør sig gældende på Færøerne, hvor kapitalmangel er det store problem.

Handelsministeren (Lars P. Jensen): Jeg kan takke samtlige ordførere for den meget venlige modtagelse, dette lovforslag har fået i det høje ting. Jeg skal gøre mine bemærkninger relativt korte, idet jeg er enig med de ordførere, der har sagt, at en hel del af det, der er blevet sagt her, og detaljerne i lovforslaget bedst egner sig til en drøftelse i et udvalg. Der er også visse oplysninger — navne o. s. v. — som erhvervslivet er bedst tjent med bliver givet i udvalget.

Der er dog nogle ganske få ting, jeg gerne vil gøre et par bemærkninger om. Det ærede medlem hr. Helge Nielsen og det ærede medlem hr. Kai Moltke var inde på det spørgsmål, om det var tilstrækkeligt med den 5-årige løbetid for de kreditter, Danmark giver gennem erhvervsfonden. Jeg vil gerne sige, at de 5 år er det primære, og fra Danmarks som fra alle andre små landes side har man vel en vis interesse i, at dette fastholdes. Som et kapitalfattigt land kan vi dårligt begive os ud i slagsmål med et kapitalstærkt land, og derfor er vi interesseret i at fastholde de 5 år gennem Bernerunionen og andre internationale organisationer.

Men det er klart, at der for visse varegrupper eller visse branchers vedkommende kan dispenseres, og der bliver dispenseret i så henseende. Navnlige bliver der dispenseret for skibsværfterne, som det ærede medlem hr. Helge Nielsen nævnte, således at man kan gå længere end den 5-årige løbetid. Men når vi gør det, meddeler vi det til Bernerunionen, for vi vil ikke gøre noget de inter-

nationale organer ikke får direkte besked om.

Der blev spurgt, hvor mange lande der er medlemmer af Bernerunionen. Så vidt jeg husker, er det omkring 20.

Jeg vil føje til, at man skal passe på ikke at forveksle denne lovgivning med en anden, og jeg tror også, jeg har sagt det i bemærkningerne til lovforslaget. Jeg tænker på lov om hjælp til u-landene, hvorefter der gives kreditter på en helt anden løbetid end her. Vi har den særlige situation, at vi med finansudvalgets tilslutning kan give kreditter med en længere løbetid, men det gælder kun til lande, hvor der er særlige problemer, og sådanne lån gives altså ikke efter den lovgivning, vi behandler her, men efter den anden nævnte lov.

Det ærede medlem hr. Helge Nielsen stillede også et par spørgsmål om det, jeg vil kalde for reekspport af udenlandske varer; det drejer sig om dem, der kommer her til landet og bliver eksporteret igen med støtte fra erhvervsfonden. Spørgsmålet var, i hvor stor udstrækning dette bruges. Jeg har ikke de eksakte tal, og jeg tror, de er svære at skaffe; men jeg skal gøre et forsøg på det. Jeg ved blot, at det er meget lidt af den samlede produktion, dette dækker. Det drejer sig nærmest kun om en enkelt vare, som ikke konkurrerer med danske varer. Jeg kan endvidere understrege, at hver gang en sådan sag kommer til behandling i administrationen eller i kreditrådet, bliver den meget nøje undersøgt, og der forhandles med de danske erhvervsvirksomheder, som fabrikker varer, der eventuelt kunne komme ud for konkurrence derved. Jeg tror altså ikke, at spørgsmålet er så stort, som en del af pressen har villet gøre det til.

Endelig var det ærede medlem og andre ordførere inde på nogle principielle spørgsmål, bl. a. på noget af den kritik, der er kommet frem af erhvervsfonden og dens administration. Det ærede medlem hr. Helge Nielsen henviste til en tale, som fabrikant Svend Bergsøe har holdt i Ingeniørforeningen, hvor han bl. a. kritiserede administrationen af eksportkrediten. Jeg skal ikke komme meget ind på dette, men jeg vil gerne i udvalget give en længere redegørelse for eksportkreditrådets opfattelse af denne kritik. Jeg vil dog, for at det skal være sagt

[Handelsministeren.]

her i salen ved første behandling, gerne bemærke, at når man fra visse sider kritiserer administrationen — bl. a. har altså hr. Svend Bergsø gjort det, og det ærede medlem hr. Rimstad kom jo også med en vis antydning heraf, selv om det var en ønskeseddel om ændringer i administrationen snarere end kritik, det ærede medlem omtalte — synes jeg, man skal være opmærksom på, at administrationens form jo ikke altid skyldes administrationen selv. Den kan skyldes, at eksportørerne trods ønsker og henstillinger til dem herom ikke kommer med de oplysninger, som er nødvendige for en vurdering af den risiko, man kan komme ud i, hvad enten det drejer sig om transferinger eller solvensgarantier. Det volder besvær, fordi det mange gange kan tage lang tid at få oplysningerne frem, og eksportørerne har således i stor udstrækning selv skylden for, at administrationen i nogen grad kan blive mere langvarig, end administratørerne selv ønsker det.

Det andet punkt, som Bergsø var inde på, var det ærede medlem hr. Knud Thomsen også inde på, og jeg kan næsten ikke sige det enklere og klarere, end det ærede medlem hr. Knud Thomsen gjorde, idet den engelske ordning jo har en helt anden karakter, end den danske ordning. Jeg er enig med det ærede medlem i, at den danske ordning sikkert passer bedre til danske forhold end den, man praktiserer i England. Det viser sig da også, at den ordning, man har i England, ikke bliver anbefalet herhjemme hverken af Industrirådet eller af andre. Denne ordning går ud på, at man skal forsikre hele sin eksport i modsætning til herhjemme, hvor man kan vurdere, hvilken del af eksporten man vil forsikre. Det ærede medlem har ret i, at de tal han nævnte, og som står i beretningen, nemlig at man kun forsikrer 6 pct., tyder på, at den linje, vi følger i eksportkreditten, er rigtigere end den linje, man følger på forsikringsbasis i England.

I øvrigt vil jeg gøre opmærksom på, at den engelske ordning er udsat for ret stærk kritik i sit hjemland, og det kan vel siges, at uanset hvilken ordning vi lavede herhjemme, ville vi ikke blive fri for kritik. Det skal vi vel heller ikke, det er det, der holder det levende liv levende.

Endelig vil jeg om præmierne, som har været nævnt fra flere sider i dag, sige, at det er rigtigt, at man i erhvervsfonden stiler efter at få balance på længere sigt. Det kan imidlertid ikke gøres op år for år, således at det balancerer. Jeg synes dog, at man, når man kan konstatere, at præmierne fra 1960 er sat ned med 40 pct., er inde på den rette vej. Jeg er helt overbevist om, at erhvervsfondens ledelse ikke stiler efter, som det bruges i artikler og taler, at brandskatte erhvervslivet. Jeg tror, man vil finde en fornuftig løsning, så der ikke skabes et overskud på bekostning af erhvervslivet.

Det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) takkede mig meget og roste mig. Jeg vil nu gerne være beskeden og sige, at det er ikke min skyld det hele. En hel del af det, jeg har foreslået, var nemlig forberedt af min forgænger. Jeg er imidlertid enig med det ærede medlem i, at det er rart, det kommer frem, så hurtigt det kan.

Det ærede medlem var inde på spørgsmålet om repræsentation og nævnte, at han, når nu 2 organisationer gik ud af dette udvalg, ville henstille, at både Provinshandelskammeret og Grosserersocietet fik hver sin repræsentant. Det er jeg selvfølgelig villig til at drøfte i udvalget. Jeg vil dog gøre det ærede medlem opmærksom på, at der næppe er noget, der er vanskeligere, end at få sammensat et råd. Jeg husker, da vi i sin tid lavede erhvervsfonden. Det tog flere måneder at blive enige om sammensætningen af rådet. Men selvfølgelig kan vi diskutere dette spørgsmål, og jeg er villig til at forhandle derom.

Det ærede medlem var også inde på spørgsmålet om administrationen og spurgte, hvad den kostede. Jeg kan henvise til beretningen fra sidste år, side 14, hvor det er opgjort til 1,7 mill. kr.

Et andet principielt spørgsmål, som både det ærede medlem og det ærede medlem hr. Kai Moltke var inde på, var spørgsmålet om forhøjelsen af garantisummen fra 2½ til 3 milliarder kr. og om, at man derefter kunne få finansudvalgets tilslutning til at forhøje den yderligere, såfremt det skulle blive nødvendigt. Jeg er godt klar over, at dette rummer problemer. Jeg er da også tilfreds, hvis man her i

[Handelsministeren.]

folketinget forhøjer til 3½ milliard kr., så slipper vi for finansudvalget, og det skal jeg da ikke have noget imod. Jeg vil imidlertid gerne sige, at det er ikke nogen ny praksis, jeg bringer ind i lovgivningen; det er nemlig brugt i loven om hjælp til u-landene, ifølge hvilken handelsministeriet har ret til med finansudvalgets tilslutning at få sat beløbet op.

Derimod er jeg ikke helt enig med det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), når han siger, at man må kunne forlange, at eksportkreditrådet handler efter, handler med suffisance — var det ikke det udtryk, det ærede medlem brugte? Det vil jeg ikke håbe. Jeg har slået ordet efter i ordbogen, og det betyder selvtilfredshed og opblæsthed. Jeg vil ikke håbe, at rådet handler på den måde, hvis det ikke har tilstrækkelig kapital, men jeg er som sagt villig til at få de 3½ milliard kr. med det samme.

Til det ærede medlem hr. Rimstad har jeg ikke så forfærdelig mange bemærkninger. Det ærede medlem var inde på spørgsmålet om administrationen og problemerne vedrørende transfereringsrisikoen. Vi vil selvfølgelig tage dette op i udvalget og undersøge, hvad det kan betyde, og forhandle med erhvervsfonden derom. Det er jo reelt erhvervene selv, der fastsætter linjen, selv om de selvfølgelig er bundet af den lov, som gives i folketinget. Det er klart. Det er en af de ting, vi gerne skal tage op i udvalget, nu da det ærede medlem ikke er udvalgsberettiget.

Jeg vil også være tilfreds, hvis det ærede medlem vil give mig den ønskeseddel, han omtalte; vi skal da lade den indgå i vore videre overvejelser.

En ting er jeg enig med det ærede medlem i — det betyder dog ikke, at jeg er uenig i alt det andet, men det kan jeg ikke på stående fod tage stilling til — jeg er imidlertid enig med det ærede medlem i, at det arbejde, der gøres i erhvervsfonden og i administrationen er et stort og påskønnelsesværdigt arbejde, der bliver gjort meget sagligt, meget samvittighedsfuldt af danske erhvervsfolk. Jeg synes også, det ærede medlem har ret, når han konkluderer og siger, at den linje, man har lagt

fra erhvervsfonden og eksportkreditrådet, er den helt rigtige.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne takke samtlige ordførere for den velvillige behandling og tilsige en velvillig forhandling i udvalget om de spørgsmål, der er rejst her ved første behandling.

Rimstad: Det er mig magtpåliggende at understrege — fordi man af en enkelt bemærkning fra den højtærede handelsministers side muligvis kunne forstå det forkert — at der ikke fra min side er rejst kritik mod administrationen. Det er ikke tilfældet. Det er en kritik mod det principielle grundlag, jeg har trukket op.

Den liste, som jeg nævnte, og som indeholder en række ønsker om ændringer, berører kun på et enkelt punkt administrationen, nemlig dér, hvor der bliver talt om revolverende kreditter og behandlingstiden for sådanne. Hvis de revolverende kreditter nemlig trækker for længe ud, bliver de ifølge sagens natur for dyre, og det har fra visse sider været hævdet, at man kom for højt op i præmierne for netop den slags kreditter. Jeg tror på den anden side ikke efter de erfaringer, vi har gjort, at det er forhold, som skyldes, at man arbejder for langsomt i eksportkreditrådets ekspedition af sagerne. Jeg tror langt snarere, at det også berører rent principielle synspunkter.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Den højtærede handelsminister sagde, at takken var lidt rigelig for ham, for det var forgængerens, der havde gjort det væsentlige stykke arbejde, i hvert fald en stor del af det. Jeg kan sige, at det gør mig det ikke sværere at takke.

Jeg vil gerne sige tak for tilsagnet om, at vi i udvalget kan få en redegørelse for administrationen og en kommentar til den kritik, der fra forskellig side har været fremsat over for eksportrådets virksomhed.

Hvad angår spørgsmålet om Provinshandelskammerets repræsentation, vil jeg gerne sige til den højtærede handelsminister, at det er noget, jeg lægger meget stor vægt på, for Provinshandelskammeret er et organ, der har mange medlemmer, som direkte skal bruge hele denne ordning; der er meget få organisationer, der så direkte i sin medlems-

[Jens Peter Jensen (Sørs amt).]

kreds har brug for den direkte repræsentation i eksportkreditrådet, som Provinshandelskammeret har.

Jeg kan også godt læse på side 14, hvad det koster at administrere ordningen, men hverken ministeren eller jeg kan på side 14 se, om det er for lidt eller for meget. Det er derfor, jeg gerne vil have, at vi får snakket lidt om, hvorvidt det er en dyr administration eller ikke. Det må vi kigge lidt nærmere på.

Så troede den højtærede minister, at han kunne handle om dette, at finansudvalget skulle have bemyndigelsen, sådan på god uddelermanér. Han siger, at så kunne man måske få 3½ milliard i dag, og så kunne man lade dette princip ryge. Jeg vil sige: her holder venligheden op, her trædes hælen i, for det er rigtigt, som ministeren siger, at det ikke er noget nyt princip, at man delegerer myndigheden til finansudvalget eller andre organer, men det er et princip, som skal bruges i mindst muligt omfang. Jeg har i hvert fald sat mig det som en af de opgaver, jeg skulle have lov at have med at gøre her i tinget, at begrænse disse ting, at få fastslået, at der er intet over eller ved siden af folketinget. Vi trænger måske ligefrem til en forfatningsmæssig udluftning, og det er vel ikke unaturligt, at det er et nyt medlem, der prøver på at tage fat på det, for i det stykke er man endnu uskyldig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Helge Nielsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 3. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om Danmarks erhvervsfond.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beskatningen af renteforsikringer m. v.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om licitation m. v.

Mødet hævet kl. 15⁵.

26. møde.

Torsdag den 3. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om pension i udlandet m. v.).

Medlem af folketinget Søren Andersen har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Mener ministeren, at det nuværende cirkulære til børneværnene angående undersøgelse af de hjem, der tilbyder at tage børn i pleje, er udformet, så det giver anledning til en betryggende undersøgelse af hjemmets egnethed, eller agter ministeren at udstede et nyt cirkulære?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Bækgaard har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren drage omsorg for, at unge håndværkere efter endt militærtjeneste kan få økonomisk støtte til fagskoleuddannelse?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.